

VOJNI POLOŽAJ I ORUŽANE SNAGE INDIJE

Sticanjem nezavisnosti 15. avgusta 1947. god., sa statusom dominiona u okviru Komonvelta, i proglašenjem republike 26. januara 1950., u Indiji su stvoreni osnovni preduslovi za njen samostalan i brži razvoj na političkom, ekonomskom, vojnom i kulturnom polju.

Indija je ne samo najveća već i najznačajnija zemlja na ovom prostranom i mnogoljudnom, a istovremeno siromašnom i nerazvijenom području Južne Azije (indijskom potkontinentu), za koje se od kraja drugog svetskog rata vodi borba između velikih sila radi proširenja, učvršćenja ili očuvanja svog uticaja. Taj deo Azije, uostalom kao i ostala područja ovog interesantnog i nemirnog kontinenta, bremenit je žarištima mogućih sukoba i ima sopstvene neuralgične tačke.

Svaka od triju velikih sila (SAD, SSSR i NRK) ima svoje posebne interese na ovom području, koji su dijametralno suprotni interesima druge dve sile. Na jednoj strani NR Kina, kao protivteža svetskim supersilama — SAD i SSSR-u, teži da potpuno istisne uticaj ne samo ovih dveju već i svih ostalih zemalja sa tog prostora i da tamo stvori sopstvenu sferu uticaja — u skladu sa naglim jačanjem svoje ekonomske i vojne moći. Na drugoj strani SAD i SSSR nastoje da učvrste postojeće i eventualno steknu nove pozicije, bilo na račun svog neposrednog rivala u suprotnom bloku, bilo na račun NR Kine kao njihovog zajedničkog protivtega, bilo na račun Japana, V. Britanije, Francuske i SR Nemačke — čiji je uticaj poslednjih godina u porastu.

Činjenica je da je Indija, s obzirom na tako složenu situaciju i konstelaciju raznih interesa, i dalje ostala sila „drugog reda”, naročito u pogledu svoje ekonomske i vojne moći, zadržavajući pri tome status quo koji su joj velike sile svojevremeno nametnule, a kojima još uvek nije u interesu da se uticaj Indije brzo širi. Osnovni problemi i teškoće položaja Indije na azijskom kontinentu još se više usložavaju njenim isticanjem glavnih smernica daljeg razvoja na političkom, ekonomskom i vojnom planu — čiji je cilj brža izgradnja zemlje, uz veće oslanjanje na sopstvene snage. To znači da se ova zemlja opredelila za samostalniji put razvoja i da teži eliminisanju stranog uticaja i pomoći uslovljene nekim političkim ili drugim koncesijama sa njene strane.

Kao nesvrstana zemlja Indija zauzima važno i istaknuto mesto u svetu, posebno u južnom regionu Azije. Spoljna i unutrašnja politika ove velike zemlje bila je i ostala dosledna osnovnim principima politike nesvrstavanja i miroljubive koegzistencije. Tekuća spoljnopolitička orijentacija Indije kreće se u pravcu još većeg potenciranja uloge i značaja nesvrstavanja u svetu, o čemu svedoče do sada uloženi napori, sa njene strane, oko sazivanja treće proširene konferencije nesvrstanih i drugih miroljubivih zemalja.

Problem očuvanja nacionalne bezbednosti i integriteta zauzima centralno mesto u dosta osetljivom međunarodnom položaju Indije. Glavne opasnosti na tom planu prete joj od njenih velikih suseda: od NR Kine — zbog njenih teritorijalnih pretenzija na neke delove indijske nacionalne teritorije na severu zemlje,¹ i od Pakistana — zbog nerešenih pitanja oko Kašmira. Iz toga proističu mnogobrojne nedaće i problemi s kojima se Indija bori od sticanja svoje nezavisnosti. To je, ujedno, bio uzrok i neposredan povod dva kratkotrajna oružana sukoba koje je ona vodila: 1962. god. sa NR Kinom na granici prema Tibetu² i 1965. sa Pakistanom u graničnom pojasu Kašmira.

Prema indijskim nezvaničnim procenama, glavne opasnosti koje mogu ugroziti bezbednost i integritet ove zemlje, u sadašnjem odnosu snaga u svetu, a u Aziji posebno, mogle bi se rasporediti u četiri grupe tzv. „pretnji“:

pretnju Pakistana vojnom silom — uz podršku NR Kine, vojnopoličku pretnju NR Kine — uz podršku Pakistana, zajednički (kombinovani) oružani napad NR Kine i Pakistana, i političko-ekonomski pritisak od strane jedne ili obe svetske super-sile.

Kao najopasniju, i po njih najnepovoljniju varijantu Indijci smatraju mogućnost zajedničkog, odnosno kombinovanog i sinhronizovanog napada NR Kine i Pakistana, koji bi mogao Indiju dovesti u vrlo delikatnu, tako reći, kritičnu situaciju. Takva situacija sasvim bi se razlikovala od one u sukobu sa Kinom 1962, odnosno sa Pakistanom 1965. god. — kada su glavne indijske snage i pažnja bili usmereni samo ka jednom — konkretnom neprijatelju, na jednom frontu, dok su snage prema drugom — potencijalnom protivniku bile relativno male i celo vreme trajanja sukoba ostale praktično neangažovane.

Indijska spoljna politika kreće se u pravcu smirivanja pomenutih problema, što u potpunosti odražava želju Indije da živi u prijateljskim odnosima sa NR Kinom i Pakistanom; no, za ostvarenje ove želje nije dovoljna samo dobra volja Indije već i odgovarajuća spremnost i druge strane.

¹ NR Kina pokazuje aspiracije na preko 135.000 km² indijske teritorije duž Himalaja i uz granice Tibeta.

² Kineske snage u Tibetu cene se na 130.000 — 150.000 vojnika ili 13—16 raznorodnih divizija. Kinezi su u Tibetu izgradili mrežu stratejskih drumova.

Međunarodni položaj Indije i konkretne potrebe odbrane njenog suvereniteta i nacionalnog integriteta imperativno zahtevaju da ona raspolaže takvom armijom (u pogledu broja i kvaliteta) koja će se moći suprotstaviti svakom agresoru. Podaci govore da je armija Indije brojno jaka,³ a u isto vreme da su njena struktura, organizacija i formacija, naoružanje i oprema, u celini gledano, slični većini armija u svetu, tj. da je ona daleko od savremenih armija kao što su, na primer, SAD i SSSR-a. To ne znači da u indijskoj armiji nema elemenata savremenosti i da se ne teži njenom bržem modernizovanju, već da je sadašnji odnos savremenih prema klasičnim elementima nepovoljan, uz napomenu da indijska armija nema u svom sastavu ni nuklearnog faktora koji, uzgred rečeno, ima njen glavni i potencijalni protivnik — NR Kina.

Mada su indijske oružane snage poslednjih nekoliko godina svog razvoja učinile krupan korak napred (na osnovu skupo plaćenih iskustava iz dva rata), one su još uvek prilično daleko od stepena koji bi odgovarao potrebama Indije — u odnosu na snage njenih jakih i agresivnih suseda.

Uzroke zaostalosti i izvesne inferiornosti ove armije u odnosu na neke armije drugih azijskih zemalja treba tražiti, pre svega, u činjenici da su indijske potrebe na planu nacionalne odbrane u velikoj suprotnosti sa njenim ekonomskim mogućnostima, tako da u doglednom periodu ne bi trebalo očekivati neki korenitiji preobražaj ove armije. Ovaj krupni nedostatak koji koči brži razvoj i modernizovanje indijskih oružanih snaga ublažava se donekle činjenicom da i armija njenog potencijalnog protivnika NR Kine ima još uvek izvesnih nedostataka — gledano u strategijskim okvirima.

K o m a n d o v a n j e. U opštoj strukturi komandovanja oružanim snagama prihvaćena je jedna varijanta koja nije ni istočna ni zapadna, mada je protkana „pozajmljenim“ elementima obeju strana. Predsednik republike je vrhovni komandant, ali to samo nominalno jer je, praktično, sva vlast nad armijom u rukama vlade i njenih neposrednih organa po liniji nacionalne odbrane.

Politiku rukovođenja armijom i nacionalnom odbranom u celini, vlada ostvaruje preko Ministarstva odbrane i nekih drugih vladinih organa i tela. Ministar odbrane neposredno rukovodi komandama vidova oružanih snaga, na čijem se čelu nalaze načelnici generalštabova za svaki vid oružja, koji su ujedno i komandanti svog vida. Svaki vid oružja je samostalan u svom delovanju, a njihove zajedničke napore koordinira Ministarstvo odbrane — s obzirom na to da ne postoji zajednički generalštab.

S a s t a v i j a č i n a armije. Jednomilionska indijska armija sastavljena je od tri vida oružja: kopnene vojske, ratnog vazduhoplovstva i ratne mornarice. Kao i kod ostalih velikih zemalja Azije — NR Kine i Japana, ukupno brojno stanje indijskih oružanih snaga nije ni približno usklađeno sa raspoloživim ljudskim potencijalom niti sa realnim potrebama ove zemlje. Međutim, ono je usklađeno sa njenim

³ Sa nešto preko milion ljudi, indijska armija je po ukupnom brojnomo stanju četvrta na svetu — posle armija, SAD, SSSR i NR Kine.

ekonomskim mogućnostima koje su, izgleda, jedan od osnovnih regulatora ovog problema. Sadašnje brojno stanje i njegov odnos prema veličini zemlje i broju stanovništva vidi se iz pregleda:

Površina u km ²	Stanovništvo u milionima	Godina razvoja	Ukupno brojno stanje armije	% u odnosu na broj stanovnika
3,288.375 ⁴	oko 520 ⁵	1968.	1,030.000	oko 0,2 %

Navedeno ljudstvo nalazi se u sastavu tri vida oružanih snaga, ali to nije i ukupan broj ljudi pod oružjem. U sastavu graničnih jedinica ima oko 100.000 ljudi, a brojno stanje policijskih snaga iznosi znatno više. Procenat angažovanog ljudstva u armiji, u odnosu na ukupan broj stanovnika, jedan je od najnižih u svetu i daleko je ispod proseka većine armija, osim kineske i japanske u kojima iznosi od 0,3—0,4, odnosno 0,3%.

Kopnena vojska je po broju ljudi najjači, po nameni najvažniji i materijalno najopremljeniji vid oružja u indijskoj armiji. Za dve decenije svog razvoja ovaj vid oružja je od svega nekoliko desetina hiljada narastao na blizu milion ljudi. Neke osnovne karakteristike sadašnjeg stanja kopnene vojske mogu se videti iz ovih nekoliko podataka:

Brojno stanje kopnene vojske	% od ukupnog broja ljudi u armiji	Broj jedinica po vrstama					
		Divizije ⁶			Brigade		
		Oklopne	Pešadijske	Brdske (plan.)	Oklopne	Pešadijske	Pado-branske
950.000	92,4 %	1	13	10	2	6	2

Pored ovih jedinica postoji i 12 brigada pt-oruđa, kao i niz drugih rodovskih jedinica stepena četa — bataljon — puk.

Od naoružanja kopnene vojske treba istaći: oko 500 srednjih tenkova, od čega je 200 tipa Centurion, 250 Sherman i oko 50 tipa Vijayanta (indijske proizvodnje); oko 400 srednjih tenkova tipa T-34 i T-54 koje je Indija, navodno, već dobila od zemalja istočne Evrope, mada oni još nisu u eksploataciji; oko 240 lakih tenkova američke proizvodnje (verovatno M-24) i oko 3.000 artiljerijskih oruđa raznih kalibara. Realno je pretpostaviti da kopnena vojska raspolaže izvesnim brojem aviona (opšte namene) i helikoptera, ali su postojeći podaci o tome nepotpuni i sasvim protivurečni.

Pešadija je — po broju jedinica i brojnom stanju ljudstva u njima, računajući sve pešadijske i brdske sastave — dominantan rod u okviru ovog vida. Procenjuje se da preko 80% brojnog stanja ovog vida otpada na pešadiju. Oklopne jedinice (1 divizija i 2 samostalne brigade, u kojima se nalazi gro raspoloživih tenkova) predstavljaju relativno

⁴ Kopnene granice Indije iznose 14.980, a pomorske 5.690 km.

⁵ Ako bi se priraštaj nastavio dosadašnjim tempom, u Indiji bi se za narednih 15 godina povećao broj stanovništva na oko 670 miliona ljudi.

⁶ Pešadijska divizija ima oko 15.000, a oklopna oko 12.000 ljudi.

malu udarnu snagu ovako brojne armije, pogotovu što u sastavu kopnene vojske nema mehanizovanih formacija. Interesantno je uočiti postojanje dveju samostalnih padobranskih brigada, čime se verovatno žele ublažiti problemi koje stvara veliko prostranstvo Indije, karakter njenog zemljišta i slaba komunikativnost (ograničenost kapaciteta pojedinih pravaca), naročito prema kineskoj granici. Pažnju privlači i znatan broj samostalnih brigada pt-oruđa koje se sasvim dobro „uklapaju” u ograničene kapacitete postojećih pravaca i smanjene mogućnosti upotrebe i dejstva oklopnih i mehanizovanih jedinica.

Ratno vazduhoplovstvo. Po mestu, ulozi, značaju i brojem stanju vazduhoplovstvo je na drugom mestu. Iz njegovog sastava, naoružanja i opreme jasno se vidi da su mu mogućnosti ograničene isključivo na zadatke neposredne podrške borbenih dejstava kopnene vojske. Sadašnje stanje ovog vida vidi se iz sledećih podataka:

Brojno stanje vazduhoplovstva	% od ukupnog broja ljudi u armiji	Broj letelica po nameni		
		borbenih aviona	transportnih aviona	helikoptera
60.000	5,6 %	500	150	10

Borbena avijacija formirana je u oko 40 lovačkih, lovačko-bombarderskih i izviđačkih skvadrona, grupisanih po tipovima aviona i poreklu. Transportna avijacija je sastavljena od 8 skvadrona, a helikopteri obrazuju jednu eskadrilu.

Ratna mornarica. Kao vid oružja ratna mornarica je, po osnovnim karakteristikama i uticajnim faktorima, na trećem mestu u sastavu armije. Osnovne prepreke njenom brzom razvoju i jačanju, a time i promeni njenog statusa u okviru armije, uglavnom su materijalno-finansijske prirode, koje se u dogledno vreme neće moći lako i brzo otkloniti niti u znatnijoj meri poboljšati.

Broj ljudi u formacijskom sastavu ratne mornarice, u odnosu na ukupno brojno stanje armije (i kopnene vojske), iznosi jedva oko 20.000 ljudi ili oko 2,0%. Po svemu izgleda da su njene mogućnosti, tipične periferne flote, svedene u uske nacionalne, čak, moglo bi se reći, lokalne okvire, naročito ako se upoređuju njene realne snage sa snagom američke 7. flote i flotom NR Kine koje se nalaze u „susedstvu”. Takvu ocenu dopuštaju, pored ostalog, ovi osnovni podaci o njoj:

Brojno stanje mornarice	% od ukupnog brojnog stanja armije	Broj plovni objekata po vrstama				
		nosača aviona	krstarica	razarača	podmornica	fregata
20.000	oko 2 %	1	2	3	4	14

Pored ovih brodova, flota u svom sastavu ima još i 7 minolovaca, 15 patrolnih čamaca i 18 pomoćnih brodova, što čini ukupno 64 plovna objekta. Pomorsko vazduhoplovstvo raspolaže sa oko 40 aviona i 1 eskadrilom helikoptera.

Zvuči pomalo neubedljivo da Indija, zemlja sa tolikim ljudskim potencijalom⁷ i tako brojnom armijom, za 22 godine svoje nezavisnosti nije uspjela da stvori veće rezerve obučenog ljudstva od nekih 100.000 isluženih vojnika i starešina — koliko ih, navodno, sada ima. Prema tome, ova armija je, praktično, bez rezervi obučenog ljudstva, jer i od tog broja oko 42.000 ljudi apsorbuju teritorijalne jedinice u slučaju rata, a ostatak od blizu 60.000 pripada kopnenoj vojsci, dok su rezerve ratnog vazduhoplovstva i ratne mornarice gotovo neznatne.

Poznato je da je Indija jedna od retkih zemalja u svetu koja još nema zakon o opštoj vojnoj obavezi. Armija se popunjava na dobrovoljnoj osnovi, izborom pogodnog ljudstva koje potpisuje ugovor na određeni broj godina služenja u armiji; za to vreme ono prima platu i ima druge beneficije. Rezultat toga jeste, za ovu zemlju nimalo utešna činjenica, da joj ogromna većina mladih i sposobnih muškaraca, koji svake godine „stasaju“ za armiju, ostaje bez ikakve vojne obuke (ne računajući neke nepotpune forme predvojničke obuke). Postojeća rezerva obučenog ljudstva pripada, većim delom, kategoriji isluženih vojnika koji su posle 5, 10 ili više godina služenja, iz raznih razloga, napustili armiju.

Po ukupnim izdacima na oružane snage (prema podacima za fiskalnu 1968—69. god.) Indija je sedma na svetu — posle SAD, SSSR-a, Velike Britanije, NR Kine, Francuske i SR Nemačke. Kanada i Japan, sa neuporedivo većim nacionalnim bruto dohotkom, troše znatno manji procenat na armiju od Indije. Za ovu godinu planirano je da se utroši 1.450.000.000 dolara, što čini skoro jednu četvrtinu (oko 23%) državnog budžeta, ili preko 3,3% bruto nacionalnog dohotka.⁸ Tekućim planom razvoja armije zacrtano je da se vojni budžet u periodu od 1969. do 1970. godine kreće u granicama od oko 3,5% bruto nacionalnog dohotka.

Nuklearne mogućnosti. Ako bi se i rešila na proizvodnju nuklearnog oružja, Indija to, verovatno, ne bi učinila zbog prestiža već radi pariranja postojeće i potencijalne pretnje od strane njenih suseda — NR Kine i Pakistana.

Od rata sa Pakistanom 1965. god. i njegovog zблиženja sa Kinom, u Indiji se sve više govori i piše o potrebi posedovanja sopstvenog nuklearnog oružja. Ideja i namera da se u nuklearnom pogledu Indija osloni na dve supersile imaju sve manje pristalica. Postojeći argumenti za i protiv proizvodnje mnogobrojni su i obostrano ubedljivi. Oni koji su za proizvodnju posebno naglašavaju činjenicu da se eksplozije i potresi kineskih nuklearnih bombi nigde u svetu tako snažno ne osećaju kao u Indiji. Protivnici proizvodnje, kao svoje glavne argumente, iznose: velike novčane izdatke, gubitak podrške i pomoći nuklearnih supersila koje na indijsku A-bombu ne bi gledale blagonaklono, mogućnost da Kina preduzme preventivan rat i negativan efekat koji bi

⁷ U prošloj godini Indija je imala oko 97 miliona muškaraca od 18 do 45 godina starosti, od čega se jedva oko 1% nalazilo pod oružjem.

⁸ Nacionalni dohodak po glavi stanovnika u Indiji je među najnižim u svetu — svega oko 80 dolara.

takva indijska odluka mogla imati prema ostalim njenim susedima i drugim zemljama.

Indija se, kao i neke druge zemlje u svetu, smatra potencijalnom nuklearnom silom. Zvanično još nije izrazila želju da to i postane, ali istovremeno nije ni negirala da svoje potencijalne mogućnosti neće pretvoriti u stvarnost ako bi to okolnosti i njeni interesi zahtevali. Prema sadašnjem stanju, Indiji bi, ako se na to odluči, bilo potrebno oko godinu dana za proizvodnju prve A-bombe. To bi, svakako, povećalo sadašnji vojni budžet za preko 20% godišnje.

Po svemu sudeći, osnovu za donošenje odluke o eventualnoj proizvodnji nuklearnog oružja predstavljaje položaj kojeg Indija želi da ima u Aziji, kako u odnosu na svoje glavne i potencijalne protivnike — NR Kinu i Pakistan — tako i na sve ostale zemlje, uključujući tu i odnos prema dvema supersilama ili, tačnije rečeno, prema njihovim interesima u ovom području Azije.

Pukovnik
Ćiro SIKAVICA

LITERATURA:

- Vojna enciklopedija*, tom 3, str. 683—684 i 689—691;
The Military Balance 1968—1969;
The Jane's Fighting Ships 1968—1969;
Svjetski almanah 1968, str. 585—586;
The Defence Effort, časopis *Seminar* 110, oktobar 1968, New Delhi;
Treats in the Seventies, isti časopis;
Future Patterns, isti časopis;
„Indija i nuklearna bomba” autor članka D. Som Dutt, direktor Instituta za odbrambene studije i analize u New Delhi;
Podaci objavljeni u dnevnoj štampi i u vestima tokom 1968. god.